

МЕХАНІЗМИ ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ САНКЦІЙ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ

ПОЛИВАЧ Роман Олександрович - аспірант кафедри міжнародного та європейського права, Державного некомерційного підприємства «Державний університет «Київський авіаційний інститут»

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-1921-0424>

DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2025.1.36>

Сучасне міжнародне право розглядає економічні санкції як важливий інструмент зовнішньої політики для досягнення дипломатичних цілей, забезпечення міжнародного миру і безпеки. Такі заходи застосовуються для впливу на держави або суб'єкти, що порушують міжнародні норми, зокрема, у випадках загрози націглобальній стабільності. Економічні санкції можуть бути як менш насильницьким, так і ефективним способом досягнення міжнародних цілей, порівняно з військовими діями. Європейський Союз активно використовує санкції як інструмент своєї зовнішньої політики для впливу на країни, які порушують міжнародне право, права людини, або здійснюють агресивні дії.

Основні види санкцій, застосовувані ЄС, включають торгові обмеження, фінансові санкції, візові обмеження та індивідуальні санкції. Ці заходи спрямовані на обмеження економічних можливостей порушників, вплив на їхню міжнародну діяльність і створення політичного тиску. Проте ефективність санкцій залежить від їх правового регулювання, правильного застосування та погодження з іншими міжнародними організаціями, такими як ООН.

Правова основа для застосування санкцій у ЄС є детально прописаною в Договорі про Європейський Союз та рішеннях Ради ЄС. Цей механізм включає ретельний юридичний аналіз і узгодження санкцій серед держав-членів ЄС, що гарантує їх легітимність та підтримку. Процес введення санкцій також передбачає багатоступеневу процедуру з оцінкою ефектив-

ності та моніторингом їх виконання, що дозволяє коригувати політику в разі необхідності.

Економічні санкції мають значний вплив на міжнародні відносини, змінюючи економічну ситуацію в країнах, на які вони накладаються, та сприяючи дипломатичним змінам на глобальній арені. Однак санкції можуть мати й негативні гуманітарні наслідки, зокрема для цивільного населення в країнах-цільях санкцій. Водночас, застосування таких заходів є важливим інструментом для забезпечення міжнародного правопорядку та підтримки глобальної безпеки.

Цей аналіз підкреслює важливість ефективного використання економічних санкцій як частини зовнішньої політики ЄС, їхнього правового регулювання і багатостороннього підходу, що забезпечує їхню силу та вплив у міжнародних відносинах.

Ключові слова: Європейський Союз, санкції, економічні санкції, міжнародне право, міжнародні відносини, зовнішня політика.

Постановка проблеми

Економічні санкції, введені Європейським Союзом та іншими міжнародними організаціями проти держав, що порушують міжнародне право, стають потужним інструментом у сучасній зовнішній політиці. Проте, ефективність цих санкцій не завжди очевидна, оскільки їх вплив може бути обмежений через різні економічні та політичні чинники, зокрема через нелояльність певних країн або можливість об-

хідних шляхів. Це створює проблеми для міжнародної безпеки, адже санкції не завжди призводять до бажаних змін у поведінці держав.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Аналіз останніх досліджень і публікацій щодо механізмів застосування економічних санкцій у Європейському Союзі показує, що це питання продовжує залишатися надзвичайно актуальним. Зокрема, дослідження правових аспектів застосування санкцій та їх практичної реалізації фокусується на ефективності санкцій, їх впливі на міжнародну стабільність та правовій обґрунтованості таких заходів. Значний внесок у цю тематику зробили вчені, серед яких відомі праці М. Кремона, Н. Лавраноса, С. Боха, С. Джонса, Дж. Креутса та інші.

Мета і завдання дослідження

Метою дослідження є аналіз механізмів застосування економічних санкцій у Європейському Союзі, зокрема правових аспектів та їх практичної реалізації, а також оцінка ефективності таких санкцій у контексті міжнародних відносин. Завданнями дослідження є вивчення правових норм, що регулюють застосування санкцій, аналіз їх впливу на економіку держав-цілей, визначення основних проблем та викликів, з якими стикаються країни ЄС при реалізації санкційної політики, а також оцінка практичних результатів і можливих шляхів удосконалення механізмів їх застосування в сучасних умовах міжнародної політики.

Виклад основного матеріалу

У сучасному міжнародному праві економічні санкції стали важливим інструментом зовнішньої політики, який дозволяє державам та міжнародним організаціям досягати як дипломатичних цілей, так і забезпечувати міжнародну безпеку. Ці заходи застосовуються з метою впливу на поведінку держав або суб'єктів, які порушують міжнародне право або загрожують глобальній стабільності. Вони можуть варіюватися від обмежень у сфері торгівлі та фінансів до більш жорстких заходів, таких як заморо-

жування активів або обмеження на в'їзд осіб. Важливою характеристикою економічних санкцій є те, що вони є менш прямими і менш насильницькими засобами досягнення міжнародних цілей, ніж військові дії, проте можуть бути не менш ефективними, особливо в контексті мирного вирішення міжнародних суперечок.

Європейський Союз — одне з найбільших економічних і політичних об'єднань на європейському континенті, яке активно використовує економічні санкції для досягнення своїх зовнішньополітичних цілей. ЄС має досвід застосування санкцій проти різних держав і суб'єктів, що порушують міжнародні норми або загрожують безпеці. Це можуть бути країни, які порушують права людини, здійснюють агресивні дії на міжнародній арені, або ж ті, хто є причетними до тероризму або розповсюдження зброї масового знищення. Застосування економічних санкцій ЄС можна розглядати як комплексний механізм, що включає в себе правові, економічні та політичні аспекти, адже вони не лише обмежують економічні можливості країни, на яку накладаються санкції, але й є важливим політичним інструментом, що демонструє позицію ЄС щодо порушення міжнародних норм [1].

Завдяки потужному економічному потенціалу ЄС, його санкції мають значний вплив не лише на країни, проти яких вони спрямовані, а й на міжнародну економіку загалом. Економічні санкції ЄС є частиною ширшої стратегії зовнішньої політики Союзу, яка включає дипломатичні, гуманітарні та військові заходи, спрямовані на підтримку миру, стабільності та розвитку в усьому світі. Важливою характеристикою застосування санкцій ЄС є їх багатосторонній характер, адже санкції часто вводяться в координації з іншими міжнародними акторами, такими як Організація Об'єднаних Націй (ООН) або Сполучені Штати Америки, що дозволяє збільшити їхній вплив і ефективність.

Економічні санкції ЄС також мають складний механізм застосування, що включає ретельний правовий аналіз, погодження на рівні держав-членів і моніторинг їхньої реалізації. Таким чином, ЄС викорис-

товує економічні санкції не лише як засіб боротьби з порушеннями міжнародного права, але й як важливу складову своєї зовнішньої політики, яка сприяє розвитку міжнародного правопорядку, підтримці прав людини та забезпеченню глобальної безпеки [2].

Правова основа застосування економічних санкцій у Європейському Союзі є складною і багатогранною, оскільки вона базується на різних нормативних актах та юридичних принципах, що сприяють ефективному і легітимному впровадженню таких заходів. Відповідно до правових норм ЄС, санкції можуть бути введені з метою досягнення різних політичних і безпекових цілей, таких як захист миру, забезпечення стабільності на міжнародній арені, боротьба з порушенням прав людини або протидія тероризму. Основною правовою основою для застосування економічних санкцій є Договір про Європейський Союз (ДЄС), який визначає основи зовнішньої політики Союзу. Згідно з положеннями цього документа, ЄС має право вводити санкції як відповідь на порушення міжнародного права, яке може становити загрозу для миру та безпеки у світі [3].

Одним із основних інструментів правового регулювання є Рішення Ради Європейського Союзу, які є основними юридичними актами, що визначають введення, зміну або скасування економічних санкцій. Рішення Ради, як правило, приймаються на основі консенсусу серед усіх держав-членів, що надає процесу додаткову легітимність і політичну підтримку. Ці рішення мають обов'язкову силу для країн-членів і можуть бути застосовані до конкретних суб'єктів, які порушують міжнародні норми. Рішення Ради можуть включати різні типи санкцій, що варіюються від торгових обмежень і заборони на імпорт чи експорт певних товарів, до більш складних заходів, таких як фінансові обмеження, замороження активів або візові санкції, що забороняють поїздки для осіб, які сприяють порушенню міжнародного порядку.

Згідно з принципами, закладеними в ДЄС, застосування санкцій повинно відповідати цілому ряду вимог, включаючи

пропорційність, ефективність та обґрунтованість, з урахуванням конкретної ситуації і мети санкцій. Це означає, що введення санкцій має бути чітко обґрунтоване фактами, такими як порушення прав людини, агресія проти інших країн або підтримка тероризму. Також важливою є наявність механізмів, що забезпечують моніторинг ефективності санкцій і коригування політики в разі необхідності.

Крім того, у рамках Європейського Союзу визначено низку інших актів, які допомагають забезпечити правильне і ефективно застосування санкцій. До таких документів можна віднести регламенти Європейської Комісії, які регулюють специфічні технічні деталі санкцій та їх імплементацію на рівні держав-членів. Вони містять конкретні вказівки щодо здійснення санкційних заходів, таких як замороження активів, обмеження на проведення фінансових операцій та регулювання торговельних відносин. Ці регламенти є обов'язковими для виконання всіма державами-членами, що забезпечує єдину та послідовну політику щодо санкцій у межах ЄС.

Особливість правової основи санкцій ЄС полягає в тому, що вони застосовуються в контексті багатосторонньої дипломатії, що означає тісну співпрацю з іншими міжнародними організаціями, такими як ООН. Це дає можливість досягти ширшого міжнародного консенсусу і мінімізувати ризики від негативних економічних наслідків санкцій для самого Європейського Союзу.

Тим не менше, застосування економічних санкцій у ЄС є комплексним процесом, що потребує врахування різноманітних факторів, таких як економічний вплив на країни-члени Союзу, можливі гуманітарні наслідки для населення країни, проти якої введені санкції, та ефективність цих заходів у досягненні бажаних політичних цілей. Тому правова основа санкцій у ЄС є не лише механізмом введення цих заходів, а й інструментом, що дозволяє гнучко реагувати на зміни в міжнародній ситуації та забезпечувати баланс між політичною та соціальною і гуманітарними вимогами [4].

Європейський Союз активно використовує економічні санкції як один з інстру-

ментів своєї зовнішньої політики, щоб забезпечити виконання міжнародних стандартів і правопорядку, а також для сприяння мирним і стабільним відносинам на світовій арені. Залежно від ситуації, у ЄС застосовують різноманітні види економічних санкцій, кожен з яких має на меті обмежити діяльність держав або суб'єктів, що порушують міжнародне право, або відреагувати на загрози, що виникають у глобальній політиці.

Одним з основних видів санкцій є торгові обмеження, які можуть бути введені у випадках, коли країна або суб'єкти економічної діяльності порушують міжнародні норми, принципи чи угоди. Такі санкції включають заборону або обмеження на імпорту та експорт певних товарів і послуг, що може включати, зокрема, стратегічно важливі товари, такі як технології подвійного використання (для цивільних і військових потреб), енергоресурси, обладнання та інші важливі ресурси. Торгові обмеження часто застосовуються як перший етап тиску на державу, що порушує права людини або веде агресивну зовнішню політику, і сприяють змусити її до переговорів або змін у поведінці [5].

Фінансові санкції становлять ще одну важливу категорію. Вони включають замороження активів, обмеження доступу до міжнародних фінансових ринків, а також заборону на укладання певних фінансових угод. Зокрема, ці санкції можуть бути спрямовані на цілі країни, організації або окремих осіб, чиї дії суперечать міжнародним нормам. Фінансові санкції часто використовуються для обмеження здатності санкціонованих держав або осіб здійснювати важливі фінансові операції або підтримувати своє економічне становище на міжнародному ринку. Цей вид санкцій може включати заборону на проведення трансакцій з міжнародними банками або обмеження на доступ до міжнародних інвестиційних і фінансових інструментів [6].

Візові обмеження, які накладаються на певних осіб, є ще одним важливим інструментом санкцій ЄС. Вони застосовуються до осіб, яких Європейський Союз вважає відповідальними за порушення міжнародного

правапорядку, таких як політичні лідери, урядові чиновники, або особи, що мають значний вплив на прийняття рішень у країнах-цілях санкцій. Ці обмеження можуть включати заборону на в'їзд до країн ЄС або замороження транзиту через території ЄС, що фактично ускладнює їх можливості для здійснення міжнародних поїздок, бізнес-угод або дипломатичних заходів. Візові санкції часто є додатковим інструментом до фінансових санкцій і можуть бути ефективними для тиску на конкретних осіб, зацікавлених у підтримці міжнародних зв'язків або престижу на міжнародній арені.

Окрім вищезазначених санкцій, ЄС також активно застосовує індивідуальні санкції. Це санкції, що накладаються на конкретні особи, групи або компанії. Індивідуальні санкції включають замороження активів, заборону на здійснення певних трансакцій і фінансових операцій, а також інші обмеження, які можуть значно ускладнити діяльність цих суб'єктів. Цей вид санкцій є особливо ефективним, оскільки він дозволяє спрямувати тиск на конкретних осіб або суб'єктів, чиї дії чи рішення сприяють порушенню міжнародних норм або здійсненню актів агресії. Наприклад, ЄС може накласти санкції на політичних лідерів або членів урядів країн, що підтримують авторитарні режими або порушують міжнародні угоди щодо прав людини чи територіальної цілісності.

Важливо зазначити, що різноманіття санкцій дозволяє ЄС бути більш гнучким і точним у своїй зовнішній політиці. Вибір конкретного виду санкцій залежить від багатьох факторів, зокрема від характеру порушення, бажаного ефекту та взаємодії з іншими міжнародними акторами, такими як ООН, США, чи країни Великої сімки. Тому застосування економічних санкцій у ЄС є комплексним і багатоаспектним процесом, який має на меті досягти дипломатичних цілей, не застосовуючи військових сил, і сприяти вирішенню міжнародних конфліктів мирним шляхом [6].

Процедура застосування економічних санкцій у Європейському Союзі є складним і багатоступеневим процесом, що забезпечує правову обґрунтованість та ефек-

тивність санкцій, а також їх відповідність міжнародним стандартам. Цей процес дозволяє гарантувати, що санкції мають об'єктивне підґрунтя і не порушують права країн-членів ЄС або міжнародні угоди. Кожен етап застосування санкцій ретельно контролюється та перевіряється з огляду на потенційні економічні та політичні наслідки як для ЄС, так і для держави, проти якої вводяться санкції.

Процес введення економічних санкцій починається з ініціативи. Ініціативи можуть виходити від окремих держав-членів ЄС або Європейської комісії, яка, у свою чергу, визначає необхідність застосування санкцій у відповідь на порушення міжнародного права або загрози безпеці. Таке рішення часто приймається на основі інформації від різних джерел, включаючи міжнародні організації, розвідувальні дані та оцінку ситуації в конкретній країні. Після ініціативи проводиться всебічний аналіз ситуації, який охоплює юридичні аспекти, ефективність потенційних санкцій та можливі альтернативи застосуванню обмежень. Це дозволяє ретельно оцінити, чи є санкції найбільш адекватним інструментом для вирішення проблеми.

Після проведеного аналізу наступним етапом є ухвалення рішення Радою Європейського Союзу. Рада ЄС, на основі рекомендацій Європейської комісії або ініціативи окремих держав, ухвалює рішення про застосування санкцій, яке має обов'язкову силу для всіх країн-членів Союзу. Таке рішення вимагає консенсусу серед держав-членів, що гарантує демократичність процесу і виключає можливість застосування санкцій без належної підтримки серед учасників ЄС. Це також означає, що кожен член ЄС може висловити своє ставлення до санкцій, що дає можливість забезпечити колективну відповідальність за прийняте рішення [7].

Після того, як санкції ухвалені, їх виконання та моніторинг стають наступним важливим етапом. Кожна країна-член ЄС зобов'язана впровадити санкції у своє національне законодавство, що вимагає адаптації чинних нормативних актів або створення нових, що забезпечують ефективне виконання санкцій. Окрім того, існує система

моніторингу, яка стежить за виконанням санкцій. Це включає в себе перевірки того, чи дотримуються підприємства, банки та інші суб'єкти економічної діяльності як на рівні ЄС, так і на рівні окремих країн-членів, вимог санкцій. Інституції ЄС, зокрема Європейська комісія, займаються збором інформації та проведенням регулярних перевірок, що дозволяє своєчасно реагувати на порушення та виявляти неефективність окремих санкцій.

З часом санкції можуть бути переглянуті, змінені або навіть скасовані залежно від зміни ситуації, яка їх викликала. Це може статися, якщо країна, на яку накладені санкції, змінить свою політику і стане виконувати вимоги міжнародного права або якщо зміниться міжнародний контекст, що зробить санкції менш актуальними. Процес перегляду та скасування санкцій також включає оцінку їхнього впливу, ефективності та можливих побічних ефектів, таких як шкода для економіки країн-членів ЄС або гуманітарні наслідки для населення цільової країни. Оцінка результативності санкцій є важливою частиною цього процесу, оскільки ЄС прагне досягти своїх зовнішньополітичних цілей за допомогою таких інструментів, як економічні санкції, при цьому мінімізуючи їх негативний вплив на цивільне населення.

У підсумку, процедура застосування економічних санкцій у ЄС є добре відрегульованим механізмом, що враховує як правові, так і політичні аспекти. Від ініціативи та аналізу до ухвалення рішення і його подальшого моніторингу кожен етап цієї процедури забезпечує не лише ефективність санкцій, але й їх відповідність міжнародним стандартам, зокрема нормам міжнародного права [7].

Економічні санкції, запроваджені Європейським Союзом, здатні суттєво змінювати міжнародні відносини як на рівні держав, до яких вони застосовуються, так і на рівні самого ЄС. Вони є потужним інструментом зовнішньої політики, використовуваним для досягнення політичних, економічних або безпекових цілей, але їх наслідки можуть бути різноманітними і часто далекосяжними.

По-перше, економічні санкції значно впливають на економіку країн, проти яких вони спрямовані. Вони можуть призвести до серйозних фінансових і торгових обмежень, що знижує доступ до міжнародних ринків, уповільнює економічний розвиток і збільшує рівень безробіття. Внаслідок цього постраждали держави часто змушені шукати альтернативні шляхи розвитку, що може включати посилення економічних зв'язків із країнами, не підданими санкціям, а також розвиток внутрішніх ринків, що може мати як позитивні, так і негативні наслідки. Наприклад, санкції можуть сприяти розвитку нових технологій і промислових секторів в окремих країнах, але водночас можуть призводити до суттєвих гуманітарних проблем, зокрема через обмеження доступу до необхідних товарів і послуг.

По-друге, застосування економічних санкцій ЄС може мати важливі дипломатичні наслідки. Санкції часто використовуються як засіб тиску на уряди або організації, які, на думку ЄС, порушують міжнародні норми або права людини. У таких випадках введення санкцій може призвести до зниження дипломатичних відносин між ЄС і країною, проти якої санкції застосовуються. Це може призвести до того, що країна, яка зазнала санкцій, почне шукати підтримки в інших міжнародних акторах.

З іншого боку, введення санкцій також впливає на сам ЄС. Це може призвести до політичних і економічних розбіжностей серед держав-членів Союзу, особливо коли мова йде про санкції, що зачіпають економічні інтереси окремих країн ЄС. Для деяких держав-членів, які мають тісні торгові або економічні зв'язки з країнами, проти яких застосовуються санкції, введення таких обмежень може призвести до економічних втрат. Ці країни можуть виступати проти санкцій або вимагати їх пом'якшення, що може створювати напругу між членами ЄС. Водночас, однак, санкції можуть також бути використані для зміцнення внутрішньої політичної єдності ЄС, коли вони демонструють спільну позицію держав-членів щодо певних глобальних проблем, таких як порушення прав людини або агресивна зовнішня політика окремих держав [8].

На додаток, застосування економічних санкцій має потенціал змінити міжнародні торгові ланцюги і встановлення нових економічних зв'язків між країнами. Наприклад, країни, проти яких введені санкції, можуть шукати альтернативних торгових партнерів або розвивати нові економічні альянси, що може призвести до зміни глобальних торгових потоків і перегрупування геополітичних сил. Такі зміни можуть, у свою чергу, знизити вплив ЄС на світову економіку, якщо країни, проти яких застосовані санкції, знаходять нових партнерів і не зазнають значних економічних втрат.

Крім того, економічні санкції можуть мати значний вплив на загальний клімат міжнародних відносин. У глобальному масштабі введення санкцій може стати каталізатором для інших держав або міжнародних організацій, які або підтримають, або виступлять проти таких заходів, що, у свою чергу, може змінити розподіл впливу на світовій арені.

У підсумку, вплив економічних санкцій ЄС на міжнародні відносини є комплексним і багатограним процесом, що включає не лише економічні наслідки для країн-цілей, а й дипломатичні, політичні та навіть соціальні зміни. Санкції можуть призводити до значних змін у геополітичному ландшафті, впливаючи на міжнародні альянси, економічні зв'язки та глобальні торгові потоки. Однак їх ефективність залишається під питанням, і часом санкції можуть мати непередбачувані наслідки, що потребують постійного моніторингу та коригування відповідно до змінної міжнародної ситуації [8].

Європейський Союз активно співпрацює з іншими міжнародними акторами для забезпечення ефективності своїх економічних санкцій. Одним із основних партнерів ЄС є Організація Об'єднаних Націй, яка має значний вплив на процеси міжнародного регулювання та застосування санкцій. ООН через Раду Безпеки є ключовим органом, що відповідає за введення міжнародних санкцій, особливо у випадках, коли порушення міжнародного права або загроза глобальній безпеці вимагають колективних дій. Взаємодія ЄС і ООН дозволяє забезпечити більш широку правову та політичну

підтримку санкцій, що значно підвищує їх легітимність на міжнародній арені.

У випадку застосування санкцій, що охоплюють глобальні загрози, як-от порушення прав людини або ядерне розповсюдження, ЄС часто координує свої дії з іншими міжнародними організаціями, такими як Світова організація торгівлі (СОТ), Міжнародний валютний фонд (МВФ), а також з державами, що не є частинами ЄС. Це дозволяє забезпечити універсальність та ефективність санкцій, створюючи глобальний консенсус, що знижує ймовірність обходу санкцій окремими державами або суб'єктами.

Міжнародні санкції, як правило, вводяться в рамках багатосторонніх ініціатив, що допомагає уникнути ситуацій, коли окремі держави накладають санкції без урахування загальних міжнародних норм, що може призвести до економічних або політичних конфліктів. ЄС у своїй зовнішній політиці прагне максимізувати ефект своїх санкцій за допомогою таких ініціатив, як наприклад, у випадку з санкціями проти Ірану, де Сполучені Штати, ЄС і ООН працювали разом, щоб створити єдиний фронт, що дозволяє мінімізувати ризики для економік, які перебувають під санкціями, та забезпечити їх більш ефективну реалізацію.

Також важливою складовою є співпраця з іншими міжнародними акторами, такими як міжнародні фінансові установи, які можуть забезпечити моніторинг за фінансовими потоками, щоб гарантувати, що санкції виконуються відповідно до встановлених вимог. Наприклад, фінансові санкції, які запроваджуються ЄС, вимагають тісної співпраці з міжнародними фінансовими установами для блокування рахунків та заморожування активів, що здійснюються в межах міжнародного фінансового сектору.

Ця співпраця не тільки дозволяє досягти бажаних політичних та економічних результатів, але й забезпечує уникнення негативних наслідків для економік ЄС. Якщо санкції застосовуються без широкого міжнародного консенсусу, це може призвести до економічних втрат для самих країн, що їх накладають. Взаємодія з міжнародни-

ми організаціями, зокрема з ООН, СОТ і МВФ, дозволяє забезпечити, щоб санкції були збалансованими та справедливими, а також мінімізувати їхній негативний вплив на торгові відносини та фінансові потоки між державами.

Отже, співпраця ЄС з іншими міжнародними акторами є важливим компонентом у реалізації ефективних санкцій. Це дозволяє не лише посилити глобальний тиск на країни, які порушують міжнародні норми, а й забезпечити міжнародну підтримку, що підвищує легітимність санкцій, знижуючи ймовірність їхнього обхідного застосування.

Незважаючи на широке використання економічних санкцій як інструмента зовнішньої політики Європейським Союзом, цей механізм не позбавлений серйозної критики. Одним з основних зауважень є те, що санкції не завжди досягають бажаного політичного результату. Багато експертів вказують, що введення економічних обмежень на країни часто не змінює їхню політику або не приводить до суттєвих змін у поведінці урядів, проти яких санкції спрямовані. Замість цього санкції можуть лише посилювати економічну ізоляцію та сприяти економічним труднощам у країнах, що вже перебувають у складній ситуації [10].

Одним з головних викликів є також те, що економічні санкції можуть негативно позначитися на економіках держав-членів ЄС. Хоча санкції зазвичай спрямовані проти окремих країн або осіб, вони можуть впливати і на бізнес-діяльність у Європі, особливо в тих галузях, які мають тісні економічні зв'язки з санкціонованими державами. Це може призвести до втрат для європейських компаній, зменшення доходів від експорту та зростання витрат на імпорт. Водночас санкції можуть викликати непередбачувані економічні наслідки, такі як зростання цін на певні товари або нестабільність на фінансових ринках, що може призвести до загрози економічного зростання всього ЄС.

Ще однією важливою проблемою є гуманітарні наслідки санкцій. Вони можуть сприяти погіршенню життя простих громадян країн, проти яких санкції застосовують-

ся. Часто санкції впливають на широкий спектр товарів і послуг, зокрема на ті, які мають критичне значення для населення, як-от: продукти харчування, ліки, а також інші необхідні товари. У результаті цього страждають не тільки уряди, яких хочуть змусити змінити політику, але й звичайні громадяни, які стають жертвами економічної блокади. У цьому контексті, санкції можуть сприяти збільшенню гуманітарних криз у країнах, де ситуація вже є складною, наприклад, в умовах війни або внутрішніх конфліктів [10].

Висновки

Механізми застосування економічних санкцій Європейським Союзом є важливим інструментом у здійсненні його зовнішньої політики, який сприяє формуванню міжнародного порядку, заснованого на принципах миру, стабільності та поваги до міжнародних прав. Санкції дозволяють ЄС впливати на країни, які порушують міжнародні норми або становлять загрозу для глобальної безпеки. Вони можуть бути спрямовані як на держави, так і на конкретних осіб чи організації, і зазвичай застосовуються в умовах, коли дипломатичні канали не дають бажаних результатів. ЄС використовує санкції як спосіб тиску, спрямованого на зміну політики, дії яких можна регулювати та адаптувати залежно від розвитку ситуації. Однак важливим є те, що ці санкції не повинні бути єдиним засобом для досягнення зовнішньополітичних цілей.

Для досягнення більшої ефективності економічних санкцій необхідно врахувати їхню багатоаспектність. Оскільки санкції можуть мати не лише політичний, але й економічний, соціальний та гуманітарний вплив на країну, важливо забезпечити баланс між тиском на порушників і мінімізацією негативних наслідків для цивільного населення. Багаторазове застосування санкцій без відповідної стратегії може призвести до зростання напруженості на міжнародній арені, а також негативно вплинути на економіку держав-членів ЄС. Тому важливо, щоб санкції були чітко обґрунтованими і мали певні механізми для коригування в разі зміни обставин.

Література

1. Biersteker T., Portela, C.. EU sanctions in context: Three types. European Union Institute for Security Studies, Brief No. 26. 2015 URL: https://www.academia.edu/14146332/EU_sanctions_in_context_three_types
2. Eckes C. EU global human rights sanctions regime: is the genie out of the bottle? *Journal of Contemporary European Studies*, 30(2). 2022 URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14782804.2021.1965556>
3. Договір про Європейський Союз URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text
4. Buchet N. Y. European Union's External Relations Fields: the Multi-pillar Issue of Economic Sanctions against Serbia. *Understanding the European Union's External Relations* / ed. M. Knodt, S. Princen. Princen : Routledge, 2003. P. 131–194
5. Golliard M. M. Economic Sanctions: Embargo on Stage. Theory and Empirical Evidence. Fribourg : Universitas Friburgensis, 2013. 127 p.
6. Elsuwege P. The Adoption of 'Targeted Sanctions' and the Potential for Inter-institutional Litigation after Lisbon. *Journal of Contemporary European Research*. 2011. No 7. P. 488–499.
7. Gestri M. Sanctions imposed by the European Union: legal and institutional aspects. *Coercive Diplomacy, Sanctions and International Law* / ed. N. Ronzitti. 2016. URL: <https://www.comune.modena.it/summerschool-archivio/edizione-2015/materiali-didattici/gestri-draft>
8. Gesty M. Sanctions imposed by the European Union: legal and institutional aspects. *International Conference on Coercive Diplomacy, Sanctions and International Law*. 2015. 13 February. 26 p.
9. Камінська Н.В. Міжнародно-правовий режим контрзаходів у формі передачі Україні російських активів: теоретичні й практичні аспекти. *Право України*. 2024. №3. С. 9-20. DOI: 10.33498/loou-2024-03
10. Rathbone M., Jeydel P., Lentz A. Sanctions, Sanctions Everywhere: Forging a Path Through Complex Transnational Sanction Laws. *Georgetown Journal of International Law*. 2013. No 44. P. 1055–1126

Roman Polyvach,

*Ph.D. student of the Department of International and European Law,
State non-commercial company «State university «Kyiv aviation institute»»*

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-1921-0424>

E-mail: romanpolyvach93@gmail.com

Mechanisms for the application of economic sanctions in the European Union: legal aspects and practical implementation

In modern international law, economic sanctions have become an important tool of foreign policy to achieve diplomatic goals and ensure international security. These measures are used to influence states or entities that violate international norms, in particular, in cases of threats to global stability. Economic sanctions can be both a less violent and more effective way to achieve international goals than military action. The European Union actively uses sanctions as an instrument of its foreign policy to influence countries that violate international law, human rights, or commit aggressive acts.

The main types of sanctions applied by the EU include trade restrictions, financial sanctions, visa restrictions, and individual sanctions. These measures are aimed at limiting the economic opportunities of violators, influencing their international activities and creating political pressure. However, the effectiveness of sanctions depends on their legal regulation, proper application and coordination

with other international organizations, such as the UN.

The legal basis for the application of sanctions in the EU is detailed in the Treaty on European Union and decisions of the EU Council. This mechanism includes a thorough legal analysis and coordination of sanctions among EU member states, which guarantees their legitimacy and support. The process of imposing sanctions also involves a multi-stage procedure with an assessment of the effectiveness and monitoring of their implementation, which allows for policy adjustments if necessary.

Economic sanctions have a significant impact on international relations, changing the economic situation in the countries they are imposed on and contributing to diplomatic changes in the global arena. However, sanctions can also have negative humanitarian consequences, in particular for civilians in the targeted countries. At the same time, the use of such measures is an important tool for ensuring international law and order and maintaining global security.

This analysis emphasizes the importance of effective use of economic sanctions as part of the EU's foreign policy, their legal regulation and multilateral approach, which ensures their power and influence in international relations.

Key words: European Union, sanctions, economic sanctions, international law, international relations, foreign policy.